

ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿՈՂՆԵՐ

Հ. ՎՐԹԱՆԷՍՈ Վ. ԽԱՆՊԵԿԵԱՆ

(Ծն. Տրապիզոն 4 Յունիուս 1887 — Վախճ. Հալեպ 2 Փետրուս 1945)

Հ. Վրթանէս Վ. Խանովէկեանի մահուան անտա-
կընկալ բօթը մէծ սուզով համակեց Միաբանու-
թիւնս: — Փետրուար 2ին էր որ ան, յետ տա-
ռապագին մէկ քանի ժամեր ապրելու ստամբուխ
ծանր հիւանդութեան մը հետեւանքով, դիէքրուան
11ին կը կնքէր իր մահկանացուն:

Կը վախճանէր այսպէս Հ. Վըթանէս Խանպէկ-
եան, գօրացած Ս. Խորհուրդներով եւ համբերա-
տար կրելով իր ցաւերը: Կը թողուր ընդմիշտ
իր սիրելի վարժարանը, իր սիրելի աշակերտնե-
րը եւ պատմոնակից Հայրերը խոր սուզի մէջ՝
հրաժարելով այս աշխարհէն իր 58 տարեկան հա-
սակին, եռանդի եւ հասուն գործունէութեան բո-
վանդակ կորովին մէջ: Սիրուած եւ գնահատուած

որպէս աղքամսէր վարդապէտ, որպէս գեղարուես-
տասէր ու որպէս հոգիբան զաստիքալ, անոր
յանկարծական մահուան գոյցի՝ ցնցեց Հալէպի
եւ չըջակայքի հայ գաղութը եւ սուզը տարած-
ուեցաւ ու առաւ աղքային մեծ սուզի հանգա-
մանք:

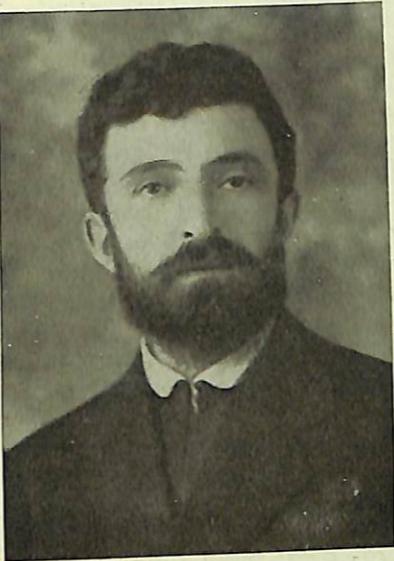
Այս ընդհանուր ցաւակցութեան ցոյցը յայտնը-
ւեցաւ մանաւանգ իր թաղման օրը: Կիրակի Փե-
տրուար 4ին տեղի կ'ունենայ յուղարկաւորու-
թիւնը, որուն կը մասնակցին եկեղեցական ու
քաղաքական իշխանութիւնները, տեղույն պետա-
կան ներկայացուցիչները, հայ եւ օտար եկեղե-
ցական դասէ պաշտօնական անձնաւորութիւններ,
կրթական Հաստատութիւններու Տնօրէններ, ազ-
գային Միութիւններու վարիչներ, եւ բազմութիւն
մը ժողովորդի: Իր անդրանիկ աշակերտները կը
տանին ուստամբարձ անոր դադալը մինչեւ Աթո-
ռանիստ Եկեղեցին: Հոն կը մատուցուի ձայնա-
ւոր պատարագ, կը խօսուին զամբանականներ՝
Հայէքն եւ արարեքն: Արհ. Գերապ. Հինտիէ,
որ րօթը առնելուն կը փութայ հասնիլ Պէյրու-
թէն Հալէպ, ինքնին կը նախագահէ թաղման ա-
րարողութեան: Կը փոխադրուի մարմինը Եկե-
ղեցոյն տակ Քահանայից յատկացուած զամբա-
րանին մէջ:

Տասը օր վերջ Փետրուար 14ին (ինչպէս կ'իմանանք «Ալեքսիք» ամսաթերթին) Ճշգրտէի Պատրիարքական Փոխանորդութեան Արհ. Կիւրեղ Եպ. Զօհքարպեան, կը մատուցանէ Ս. Պատարագ մը Հանդուցեալին Հոգուոյն Համար՝ ի ներկայութեան անոր ծանօթներուն. այս առթիւ Հ. Ներսէս Վ. Ակինեան կը խօսի յուզիչ գամբանական մը:

իր ժահուան քառասունքին Հալէպի Հայ Կաթ.
Երիտասարդաց Սրբահն մէջ, կը կատարուի Սղա-
հանդէս մը, որուն կը նախագահէ Գերապ. Հին-
տիէ՝ Վիճակաւոր Հալէպի, եւ որուն ներկայ կը
գտնուի մէծ բազմութիւն մը հայ գաղութէն:
Մէծ զնահատանքով խօսուած են Հոն ճաներ՝ ե-
րեւան հանելով Ողբացեալին Հոգեկան ու մտա-
ւոր ձիքքերը՝ Նկատելով իր մէջ կըօնական մար-
դր, դաստիարակր, աղգասէրը եւն:

Հալէպի եւ ըրջակայքին մէջ առ հասարակ յար-
գանքն ու ու սէրը այնքան խոր եղած է հանդէպ
հանցուցեալ չ. Վըթանէս Վ. Խանսէկեանի, որ
ժողովուրդի մէջ, կ'սու մէր թղթակիցը, միշտ

գովեստով կ կը խօսուի անոր վեայ ու բանաձեռի
պէս կը լսուին սա բառերը. «Քարի վարդապետ
էք, հայ աղքային վարդապետ էր»:

Հ. Վրթանէս Խանէլիկեան, ծնած էր Տրավիղոն
1887ին. 12 տարեկանին կը փութայ նուրբել
ինքինքը Աստուծոյ ծառայութեան մտնելով Ս.
Ղազար, ուր իր ուսումնական շրջանը աւարտելէ
վերջ՝ 1906ին կը ձեռնադրուի Քահանայ Գերա-
Արքահայր Խղնատիս Վ. Կիւրեկեան արքեպիս-
կոպոսէն: Կը յաճակէ յետոյ Փատուայի Պետա-
կան Համալսարանը Բնական Գիտութեանց մաս-
նաճիւղին Համար, որուն յատուկ սէր ունէր, եւ
այդ նիւթերուն չուրջ մէր վարժարաններուն մէջ՝
ինչպէս նաև Վանքի աշակերտներու կատարած
է Հմատակ ու հետաքրքրական դասախոսութիւն-

Նկարագրով հակամէք դէպի գործնական
ներ։ Նկարագրով հակամէք դէպի գործնական
կեանքը, աշխոյժ եւ արթուն ցոյց տուած է ե-
րիտասարդ հասակէն եռանդուն գործունէութիւն
մը. իրեն յանձնուած է նախընթաց բնդէ. Պա-
տերազմի ըրջանին՝ Հոռոմի մեր Ուսանողարանին
մէջ մատակարարութեան տաժանելի պաշտօնը,

զոր մեծ խնամքով կատարած ։
Սիրող երիտասարդութեան և գաստիարակչա-
կան գործին, կը կոչուի Վենետիկի Մ. Ռ. Վար-
ժարանին մէջ Ուսումնակետութեան պաշտօնին
նախ 1918–1920, եւ յետոյ 1922–1923 տարիներուն։
Միլանու մէջ 1923–1925ի Հոկտեմբեր ամիսը կը
վարէ Հայ Որբանցին աեսչութիւնը մեծ հոգա-
ծութեամբ, տալիք կեանքն ու շունչը ի նպաստ
թշուառ եւ կարօտեալ որը երիտասարդութեան,
գետեղելով իւրաքանչիւրն անոնցմէ (Հուրլ 100
տղայ՝ եկած ամէնքն ալ Յունաստանէն՝ ուսման
կամ արուեստի)։ Իրեն կը յանձնուի յետոյ Ա.
Ղազարու Տպարանին աեսչութիւնը, զոր կը կա-
տարէ մեծ ձեռնհասութեամբ մինչեւ 1930 թուա-

Յունուար-Դեկտեմբեր

կանը, որմէ վերջ կ'անցնի Փարբի Մուռատեան
վարժարանը՝ Մատակարարի պաշտօնով; Ի դար-
ձին Ս.Ղազար՝ կը յանձնուի իրեն վերստին
Տպարանի վարչութիւնը, եւ այս առիթով կ'աշ-
խատի զարկ տալու տպագրական գործերու, օժ-
տելով տպարանը նոր մայր գիրերով:

1936ին է որ կը զրկուէք Հալէպ' բանալու համար հոն Մխիթարեան նոր վարդապան մը: Շնորհիւ իր անխօնջ ջանքերուն, նորարաց դպրոցը քիչ ատենուան մէջ կը ստանայ առաջնակարգ դիրք եւ կը դառնայ փայլուն միջնակարգ վարդապան մը, որուն լիկէոնական ընթացաւարտ աշակերտաները պատիւ բերած են միշտ պետական քննութիւններու մէջ:

Այսպէս կանուի եւ անդարձ մեկնուալը իր հոգ գեկից սիրելիներէն, զգալի կորուստ մըն է անտարակոյ Միաբանութեան համար, որ գեռ կը կարօտէր անոր գործունէկութեան: Ու հիմա որ անոր սուպովը համակուած ենք տակաւին, եւ կը ջանանք աղօթելով սփոփուէլ եւ սփոփուէլ իր մտերիմ ծանօթներն ու արենակիցները, եւ մանաւանդ կըրայիր Տոքտ. Պր. Մանուկ Խանաչէկեանը, կը հայցենք Սսուութմէ որ անոր սատուածահանոյ Հոգին հանդի փառքի լոյսերուն մէջ, եւ օրհնութեան ու սփոփանքի ցողովը՝ մեղմէ ցաւերը զինքն ողբացող սիրելինելուն:

۱۰۷

ՓՐՈՒԹ. Յ. ՊԱՐՏԻԶԵԱՆ

1945 Նոյեմբեր 14ի Երեկոյեան ժամը 6ին՝ վեհական հասարակաց հիւանդանոցին մէջ մահկանցուն կնքեց Փրոֆ. Յարութիւն Պարտիզեան, խոր սուզի մասնելով՝ ոչ միայն Միլիթարեան մարտանութիւնն ու Մուրաստ-Ռավիչէլեան Վարժարանը, այլ նաև տեղուոյ բովանդակ հայ գտարանը, ամեն անդիւ խոտացիներ, ամէնքն ալ հանդութիւ եւ անթիւ խոտացիներ, առաջին պարերաբեալներ երկար տարեթիւնուու ընթացքին:

Փլուֆ. Յ. Պարտիզեան ծնած էր 1885 օգոստի
5ին, Աղբյանուազովիս, ուր առաջ էր նախանդ-
կան կրթութիւնը, յետոյ 1900ին մատու Մուրատ-

Աւագիայէլեան Վարժարան եւ Հոգու և
ուսան ընթացքին զովելի բարքով եւ չափով՝ ա-

ւարտեց լիկէոնական ուսումնառու
Առջևս ունիմ մեր յիշեալ վարժարանն ան-
սուչ նահատակ Հ. Ստեփան Վ. Սարեանի 190-
թուլիս 2 թուակիր նամակին պատճենը՝ ուղ-
ղուած Յարութինի Հօր՝ Տիրան Պարուիդեանի
Հոն, տեսուչ Հայրը կ'աւետէ թէ Միաբանու-
թեանս Ռւսումն. Ժողովը արժանաւոր դատա-
է անոր զաւակը համալսարանական թոշակի՝ բն-
ժըկութեան մասնաձիգին: Եւ Յ. Պարտիդեա-
իր ուսանողական Ընթացքը կատարած է Թորի

թիւնս պիտի կատարեմ՝ արժանի Մխիթարեան ճշմարիս աշակերտի: Ես ուրախ եմ ինձի տըրուած պատասխանառու զիրքին համար. կարծես Խաչակիրներու պատերազմն է: Հոս անշուշտ Աստուծոյ մատը կայ կարծես ինձի հարցում մը նելու համար՝ թէ արդեօք ճշմարիս քրիստոնեայ եմ թէ չեմ... բայց ի՞նչպէս չեմ... ես Մխիթարայ ձագուկ եմ... ողո՞վ... որով վստահ պիտի տեսնուինք երկու ասրիէն եւ մէկզմէկ գըրկենք... ամէն շարաթ լուրերս պիտի առնէք» (25 Նոյեմբեր 1936):

Ու յետոյ կը գրէ կրակներու մէջէն. «...Հոս եմ պարոքս կատարելու. եւ երջանիկ եմ որ Մխիթարեաններէն ստացած կրթութեան ինձի հողեկան այնպիսի պէտք մը ներշնչած է մինչեւ ի հարկին ամրող կեանքո զուհելու» (Յ Օդոստոս 1937):

Վերջին յիշատակ մալ Ափրիկեան Ռազմաղաշտէն՝ Զատիկի նախօրեակին գրուած՝ հաւատացեալ հայու Ծերմեռանդ հոգւով, բանաստեղծօրէն թըրթուն (25 Մարտ, 1940, Լիքիա). «Յոյժ սիրելի եւ թանկապին Հայր. Գեղեցիկ եւ ամենացանկալի ու կարօտալից յիշատակը խորհրդաւոր տպաւորութիւններով զեղուն՝ Աւագ շարթու երեկոյեան ձայնաւորին, այս փոքրիկ տաճարին մէջ — արքայութեան անկիւն — որ զարդն է օրհնեալ կըզդեկին, զիս կը մղէ ձեզ զրելու ամենախոր վիշտու՝ որ կը կորոնցնեմ արարողութիւն մը բանաստեղծութեամբ լեցուն եւ յուշերով անմոռանալի, որ զիս կը հրապուրէր երկիւղած ու միանգամայն լիահաւատ մերձենալու Ս. Հաղորդութեան, ինչպէս սովոր էի մանկութենէս ի վեր: Աստուած կը տեսնէ, կը ներէ եւ վստահ եմ թէ նաեւ կը հոգայ: Հոս եմ անխոռվ իմ հոգւովս, գարբնուած այն օրինակներով՝ որնք մինչեւ մարտիրոսութեան հասած են իմ սիրելի եւ անմոռանալի գաստիարակներուս եւ մեծաւորներուս մէջ կատարելու համար իմ պարտք, եթէ հարկաւոր է մինչեւ արինիս վերջին կաթիւն ալ թափելու, որպէս զի կարենամ թողու յիշատակ մը օրինակելի հնազանդութեան: Կը յիշեմ ամէնքդ հրավառ սիրով... զուրք ալ զիս յիշեցէք ձեր սուրբ աղթմաներուն մէջ եւ վստահ եղէք իմ յաւերքական երախտագիտական պատերազմութեան»:

Քիչ ատենէն կրկին բանեց զինքը չարադէտ ժանուարները, որուն ապա միացաւ ժանտ անսրիւնութիւնը (anemia perniciosa) որ հետզհետէ տանջեց ու սպառեց այն զես կայտառ ու զեղեցիկ կազմը հազիւ Յօմենայ, երբ զես կարծես երիտասարդ՝ այնքան կենսունակ էր եւ խանգոս զործելու:

Վերջին ըըջանին քաղաքիս մէջ բարձր եւ փուկ պաշտօնի կոչուած էր որպէս զլուխ պետական պաշտօնեաններու կանխահոդ հաստատութեան:

Եւ բժիշկ աշխատաւորներու կազմակերպութեան: 1945ի Հոկտեմբերի սկիզբները այլեւս հիւծած ու ցաւալից՝ մտաւ հիւմնաղոնց յուսակուոր այս կեանքէն: Տիուր լուրին վրայ փութացին իրեն մօտ Ռւխտիս լինգէ. Արբահայրն ու բազմաթիւ միարաններ. եւ այնուհետեւ չուրջ քառանօրեայ հիւմնութեան ըրջանին օր մը չպակսեցաւ մեղմէ մէկը զինքն սփոփելու հոգեպէս եւ նիւթապէս: Ու նա իր ցաւերուն մէջ անդամ սոէպ կը կրկնէր ու կը կրկնէր իր երախտագիտութեան անվերջ զգացումները, թէ Մխիթարեանութեան Հայրելուն կը պարտէր ինչպէս իր կրթութիւնը, նոյնպէս իր հաւատքը, իր զիրքն ու յաջողութիւնը, եւ գեռ չտա րան զոր մահը պիտի խափանէր կատարելու հակառակ անոր անկեղծ խոստումին:

Իր ցաւի եւ տառապանքներուն մէջ անդամ երբեք չկորսնցուց իր մաքին պայծառութիւնն եւ հոգւոյն արիութիւնը. ու ինչպէս ապրեր էր՝ այնպէս ալ ուղեց մեռնիլ ջերմ հաւատացեալ, ինքն իսկ թախանձելով եւ հրամայելով իրեն բերել Ս. Խորհուրդները, որոնցմով սփոփուած մեռաւ մահով մը որ սուրբերուն յատուկ է, նոյ. 14ին երեկոյեան:

Համեստ ու փառքէ փախէող միշտ, կտակած էր որ կատարուի պարզ թաղում մը եւ անկէ յետոյ միայն ծանուցում արուի իր մահուան. եւ սակայն իր դադաղին չուրջը բոլորուած էին բաղմաթիւ իտալացիներ եւ անդական ամրողջ հայ գաղութը կատարի Ս. Եղիսաբեթ եկեղեցւոյն մէջ՝ ուր փոխադրած էինք մարմինը հիւմնաղոնցէն: Հոն կատարեցինք հանգստեան պատարագ ու թաղման կարդ իր սիրած ու պաշտած հայ ծէսով: Պակներուն մէջ կը տեսնուէր Մխիթարեանութեան փունչն ալ, որ ողբական չարականներու եւ խոհնկի բուրումներուն հետ զինքը իր վերջին հանգիսը կ'ասաւչնորդէր կատարի զերեկմանատունը:

Ողբացեալը պանդուխա էր, հեռու իր աղգականներէն. մեզի ծանօթ են իր քոյրերը Փարփիք մէջ՝ Տիկին Սաթենիկ Տէր Դաւիթեան, եւ ծանօթ գրագէտ Պերճուհի (Բարսեղեան) որ քանի մը տարի առաջ մեռաւ Փարփիք:

Հոս կը թողու սպաւոր իր կինը եւ միակ զաւակը Տիրան՝ (Մ. - Ռ. Վարժարանի նախկին աշակերտ), որ մօտ է բժշկութեան ընթացքն աւարտելու եւ իր հօր անուան եւ զործին արժանաւոր ժառանգն ըլլալու: Երկուքին ալ մեր խորին ցաւակցութիւնը:

Փրոֆ. Յ. Պարտիզեան շատերուն բարփիք ըրաւ, նաեւ մեր ցատ մը միարաններուն, մինչեւ իսկ ոմանք ստոյդ մահէ վրկելով. այդ շատերէն մէկն ալ է յաւէտ երախտապարտ ստորագրողը այս տողերուն, զոր կը սփոք հանգուցեալ յոյժ սիրելի բարեկամին շիրմին վրայ իրբեւ փունչ մը անդամաց ծաղիկ անոր անմոռաց յիշատակին:

Հ. Եղին. Փ.

— Վերջին հրատարակութիւններէն	61
— Հայկ. Հին ձեռագիրներու մատենադարանը Երեւանի մէջ	61
— Սովորեալական Հայաստանի բարեկարգական վիճակը	62
— Աւ. Աւարոննեանի առողջական վիճակը	65
— Վահան Թէքէեանի մահը	65
— Հայ բանաստեղծութեան եւ արուեստի տօնը Սորբոնի մէջ	65
— Նկարիչ Զ. Մութաֆիեանի ցուցահանդէսը	65
— Հայ հանաւոր երգչուուհի Օր. Մարի Պողոսուածական	66
— Մարզիկ Ստեփան Սրապեան	67

ԱՆԴԱՐՁ ՄԵԿԱՌՂՆԵՐ	
Խմբ. — + Հ. Վաթանէս Խանուկէեան	68
Հ. Ե. Փ. — + Փրոֆ. Յ. Պարտիզեան	69

Réd. — + R. P. Verthanès Khanbeghian	68
P. E. P. — + Prof. Haroutioun Bardisian	69

ԼՈՅԱ ՏԵՍԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

ՏԱՐԱԿԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Յ. ՓԱՓԻՆԻ

ԶԱՐԱՐԱՐԱՆԱՆԻ
ՎԱԿԱՆԵՐԸ